

SVET DÁVNÝCH VEKOV. Moderná expozícia o svete minulosti – poznanie a zábava

Svet dávnych vekov – zabudnutý, akoby ani nejestvoval... Omyl! Je stále tu. Je v nás. Žili v ňom ľudia ako my. Iba nemali autá a mobily... Ale mali úsmev a slzy, radosť a žiaľ, bolesť a pohodu, prajnosť i závisť, dobro i zlo... presne tak, ako my. Nemali autá ani mobily, ale bez toho, aby oni vymysleli milióny malých i veľkých vynálezov, nemali by sme tie autá a mobily ani my. Neďívajme, sa na nich, prosím, cez prsty, veď pre budúce generácie budeme takým svetom dávnych vekov my. Poďme k nim teda na návštevu do ich i nášho sveta dávnych vekov...

Obr. 1. Návštevníci Archeoparku v Hanušovciach nad Topľou. Foto: M. Kotorová Jenčová.

Tieto slová privítajú návštevníka na úvodnej multimediálnej tabuli pri vstupe do novej archeologickej expozície Tripolitany – Kaštieľa a Archeoparku Hanušovce nad Topľou, ktorá je v suteréne Veľkého kaštieľa v Hanušovciach nad Topľou verejnosti prístupná od 31. júla 2018. Expozícia v sebe spája tradičnú múzejnú prezentáciu archeologických exponátov s modernými multimediálnymi technológiami a trojrozmernými scénickými kompozíciami a vizualizačnými doplnkami, ktoré približujú atmosféru života minulosti. Do veľkej miery sa tu napĺňa poslanie archeologického bádania, ktorého cieľom nie sú len samotné archeologické nálezy, ale na ich základe a na základe nálezových okolností a teoretického bádania v konečnom dôsledku snaha o rekonštrukciu obrazu života ľudskej spoločnosti. Nová

archeologická expozícia v Hanušovciach sa pokúša predstaviť ľuďom 21. storočia v čase vzdialený, a predsa ľudsky taký blízky svet dávnych vekov.

Expozícia v prvom rade ponúka cennú klenotnicu originálnych archeologických nálezov z regiónov Prešov, Vranov, Stropkov, Svidník, Bardejov – z regiónov slovensko-poľského pohraničia. Podstatná väčšina vystavených exponátov, medzi ktorými nechýba povestná neolitická venuša zo Sečovskej Polianky, náramkovité hrivny zo Žalobína, poklad bronzov z Hažlína, keltská spona zo Sedlísk, brúsená kamenná sekerka z Hanušoviec, bronzové predmety z Oblíka, z Pavloviec či z Babia, zvláštna nádoba z doby bronzovej z Vlača či stredoveké nálezy z Medzianok, je zo zbierok Krajského múzea v Prešove a v Hanušovciach nad Topľou. Vznik expozície umožnil projekt cezhraničnej spolupráce *Živá archeológia ako jedinečný produkt kultúrneho turizmu Karpát*, Interreg 2014-2020 V-A PL-SK, preto sa tu nachádza aj niekoľko skvelých originálnych exponátov a replík od poľského partnera – Podkarpatského múzea v Krosne.

Pre novú expozíciu využilo múzeum sugestívne podzemie barokového kaštieľa, ktoré sa vďaka projektu stavebne upravilo, vybavilo vzduchotechnikou, novým osvetlením, kamerovým systémom a plošinou pre imobilných návštevníkov. V centrálnej časti hlavnej sály expozície sa nachádza atypický vlnkovitý systém vitrín a informačných panelov. Predstavuje sínusoidné plynutie času, cestu dejín. Originálne predmety vo vitrínach sprevádzajú jednoduché texty a obrazové štylizácie typické pre toktoré obdobie. V interaktívnych tabuliach, umiestnených pri každej vitríne, sa môže návštevník zoznámiť s podrobnosťami o osídlení regiónu v jednotlivých obdobiach a o vybraných exponátoch.

Obr. 2. Expozícia v Kaštieľi v Hanušovciach nad Topľou. Foto: M. Kotorová Jenčová.

Interaktivitu tabúl podporujú aj jednoduché edukačné hry. Scény s charakteristickými výjavmi, umiestnené po obvode výstavnej siene, majú posilniť predstavu o živote, práci, boji, hre i smrti v minulosti. Základnú orientáciu v expozícii zaisťuje úvodný panel s animáciami scén a ich popularizačným predstavením.

V expozícii sa dodržiava štandardné chronologické usporiadanie. Začína staršou dobou kamennou s jej kamennou industriou a končí novovekom s pokladmi mincí zo 16. – 17. storočia. Prehliadkou expozície získa aj laický návštevník základnú orientáciu v praveku až novoveku, posilnenú práve výjavmi z jednotlivých období. I keď má expozícia predovšetkým edukačné ciele na školákov, ktorí tvoria podstatnú časť návštevníckej verejnosti, má ambície byť aj príspevkom k zvýšeniu turistického ruchu v regióne, najmä v kontexte s neďalekým archeoparkom. Počet a kvalitu jednoducho inštalovaných exponátov vo vitrínach bez rušivých obrázkov a textov (tie je možné si pozrieť na dotykových obrazovkách) však určite ocení aj odborník, prípadne študent archeológie. Desať vitrín v sínusoidnej línii ponúka desať pohľadov do dávnych vekov. Bronzovým predmetom, pre ich početnosť a význam, je venovaná samostatná polygonálna vitrína na konci prvej časti sínusoidy času. Dobu bronzovú, pre jej bohaté zastúpenie v prehistórii regiónu, ilustruje aj najviac scén. Nájdem tu napríklad scénu bojovníkov, kovolejár, tkáčok, hrnčiarok a hrajúcich sa detí. Iste sa dá diskutovať o oprávnenosti tých-ktorých súčastí vizualizačných scén a časom sa určite budú dotvárať a cizelovať, jednoznačne sú však dôležitým doplnkom podporujúcim predstavivosť o živote dávno minulých komunít. Vďaka tomu, že jedinečné a originálne exponáty podporujú moderné technológie a dopĺňajú vizualizačné scény, sa expozícia o starom zabudnutom svete stáva súčasťou našej modernej reality. Návštevník môže vnímať originálny artefakt ako najdôležitejšie informačné médium a zároveň jeho popularizačnú interpretáciu, čo by malo byť cieľom múzejného predstavenia vedeckých poznatkov návštevníkom.

Nová archeologická expozícia *Svet dávnych vekov* je jedinečná aj v tom, že je súčasťou komplexu, ktorý obsahuje výstavné, vzdelávacie a konferenčné priestory pre školské návštevy aj odborníkov. Návšteva múzea sa tak dá rozšíriť o netradičné vyučovanie či kultúrny zážitok v premietacej miestnosti alebo výstavnej sieni určenej na obmieňanie krátkodobých výstav prevažne s archeologickou tematikou. Do konca júna 2019 je tu napríklad inštalovaná výstava *Zopár fragmentov navyše* predstavujúca archeologické nálezy z vranovského a stropkovského regiónu, ktoré už nenašli svoje uplatnenie v expozícii. Z hľadiska exteriéru je expozícia súčasťou návštevy *Archeoparku Živá archeológia* situovaného len pár metrov od kaštiela. Kým expozícia v kaštieli je ako všetky tradičné múzejné expozície určená „na pozeranie“, archeopark je múzeom zážitku určeným „na prežívanie“. Poznávanie v expozícii a prežívanie v archeoparku tak vytvára ucelený a, dúfame, inšpiratívny múzejný zážitok.

Kvalitu expozície *Svet dávnych vekov* a naplnenie cieľa využiť archeologické dedičstvo v turizme potvrdilo aj ocenenie Krajskej organizácie cestovného ruchu v Prešove a Prešovského samosprávneho kraja, ktoré na základe výberu odbornej poroty udelilo expozícii ocenenie Top produkt cestovného ruchu za rok 2018.

Autor námetu, scenára a odbornej realizácie: PhDr. Mária Kotorová Jenčová, PhD.

Architektonické riešenie: Ing. Eva Kupčihová

Technická realizácia: fy TRATON, s.r.o.

Mária Kotorová Jenčová

Archeologická kaviareň alebo na „kávičke“ s archeológmi

Archeologická kaviareň je projektom Eisnerovej spoločnosti archeologickej (P. Kmet'ová, K. Hladíková, R. Čambal, M. Hanuš, P. Jelínek), ktorý je realizovaný na báze dobrovoľníctva.

Obr. 1. Účasť na prednáškach býva naozaj hojná. Foto: K. Hladíková.

od niektorých iných miest na Slovensku a v Českej republike, doteraz chýbala platforma, ktorá by sa systematicky zameriavala na zaujímavé prednášky z diania v domácej archeológii.

Hlavným dôvodom, prečo táto platforma vznikla, bola snaha priniesť archeologické poznanie bližšie k ľuďom. Keďže kvalitnej vedecko-populárnej literatúry je stále nedostatok, bežný človek zaujímavý sa o vzdialenú minulosť siahá často po "alternatívnych" zdrojoch, ktoré však svojvoľne manipulujú s informáciami a konštruujú skreslený obraz o minulosti. Archeologická kaviareň, forma prednášok spojených s následnou diskusiou, dáva možnosť širokej verejnosti stretnúť sa s archeológmi, počuť o ich práci a zisteniach priamo od nich či s nimi podebatovať „pri kávičke“. Navyše, v slovenskom hlavnom meste, na rozdiel